

УДК 336.22

СУЧАСНИЙ СТАН АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ В УКРАЇНІ

Петричко М.М., Басара І.М.

Мукачівський державний університет

У статті узагальненні існуючі теоретичні підходи до визначення сутності адміністрування ПДВ. Розглянуто процес електронного адміністрування ПДВ на основі діючого законодавства. Досліджено практичні аспекти щодо нарахування та відшкодування ПДВ в Україні. Автором окреслено наявні негативні чинники, які впливають на процес адміністрування ПДВ. Запропоновано заходи щодо покращення адміністрування ПДВ в сучасних умовах розвитку.

Ключові слова: податки, непрямі податки, адміністрування, ціна, податкова система, податок на додану вартість, податковий кредит, податкове зобов'язання.

Постановка проблеми. Ефективність податкової системи України в умовах її трансформації до європейських стандартів зорієнтована, в першу чергу, на справляння тих податків, які впливають на суб'єктів господарювання та споживачів незалежно від отриманих фінансових результатів, а саме податок на додану вартість. Механізм справляння податку, який запозичений в країнах ринкової орієнтації і накладені на українську реальність протягом більше двадцять п'ять років, постійно змінювався. При цьому зміни були обумовлені як об'єктивними причинами, так і суб'єктивними. Часті зміни податкового законодавства спричинили виникнення низки невідповідностей, різних схем ухилень від його сплати, великих розмірів податкового відшкодування, а відтак і думку про оптимізацію його справляння та електронне адміністрування.

ПДВ, задовольняючи інтереси фіскальної функції, виконує і регулюючу функцію, зачіпаючи при цьому різні сторони діяльності суб'єктів господарювання, а саме: впливає на наявність обігових коштів, обсяг фінансових ресурсів, суму прибутку, яку можна отримати при певному рівні цін, що склалися на конкретному сегменті ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи сучасних наукових підходів до побудови оптимальної системи оподаткування викладені в роботах відомих зарубіжних вчених-економістів: Ш. Бланкарта, С.І. Ілловайського, Д. Кейнса, І.М. Кулішера, В.А. Лебедева, П.В. Мікеладзе, І.Х. Озерова, Л.П. Окуневої, В.М. Пушкарьової, П. Самуельсона, А. Сміта, А.А. та інших.

Проблемам реформування податкової системи в умовах ринкової економіки України, теоретичним та практичним аспектам впливу податків, зокрема ПДВ, на формування доходів бюджету, оптимізації системи оподаткування з позиції фіскальної достатності та економічної ефективності присвятили наукові дослідження такі відомі вітчизняні економісти як: В.Л. Андрущенко, В.В. Буряковський, О.Д. Василик, О.Д. Данилов, В.С. Загорський, Н.І. Костіна, А.І. Крисоватий, М.П. Кучерявенко, І.О. Луніна, І.О. Лютий, П.В. Мельник, В.М. Опарін, К.В. Павлюк, А.М. Поддєрьогін, А.М. Соколовська, В.М. Суторміна, В.М. Федосов, С.І. Юрій.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, ПДВ, виконуючи фіскальну функцію, торкається інтересів платників й усіх членів суспільства через процес його включення в ціну товару. І якщо механізму справ-

ляння податку на додану вартість присвячено багато досліджень, то їх взаємозв'язок з процесом електронного адміністрування, виходячи із вітчизняного законодавства – це проблема, яка потребує дослідження.

Мега статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування теоретичних засад функціонування адміністрування податку на додану вартість та особливостей його впровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу. Податок на додану вартість (ПДВ) займає найбільшу питому вагу в доходах державного бюджету. Це найважливіший непрямий податок, який застосовується в практиці оподаткування у більшості розвинутих ринкових країн. Податок на додану вартість в Україні – це непрямий податок, який входить в ціну товару і послуг та сплачується покупцем, але до бюджету його перераховує продавець. Щодо спеціальної процедури адміністрування податку на додану вартість у податковому кодексі передбачається застосування електронної системи адміністрування.

З 1 січня 2015 року запроваджується система електронного адміністрування ПДВ – розділ V Податкового кодексу України доповнено статтею 2001, яка забезпечує автоматичний облік у розрізі платників ПДВ [3]:

- суми податку, що містяться у виданих та отриманих податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних;
- суми податку, сплачені платниками при ввезенні товару на митну територію України;
- суми поповнення та залишку коштів на рахунках в системі електронного адміністрування ПДВ;
- суми податку, на яку платники мають право видати податкові накладні.

Порядок електронного адміністрування ПДВ встановлюється Кабінетом Міністрів України [5; 6].

Відповідні зміни в адмініструванні ПДВ дозволили простежити позитивну динаміку щодо наповнення державного бюджету.

У 2015 році до загального фонду державного бюджету забезпечено збір податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів у сумі 106,7 млрд. грн., що на 32,3 відс, або на 26,1 млрд. грн., більше відповідного періоду минулого року. Індикативний показник Мінфіну виконано на 101,3 відс, додатково зібрано 1,3 млрд. гривень (рис. 1).

Протягом звітного року позитивні нарахування задекларованих сум ПДВ склали 113,4 млрд.

гри., що на 23,0 млрд. грн., або 25,5 відс, більше, ніж у 2014 році.

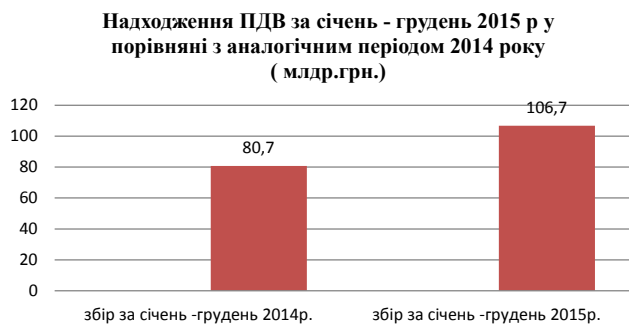

Рис. 1. Надходження ПДВ за січень-грудень 2014-2015 років

Джерело: Розраховано автором на основі даних Державної фіскальної служби України за період 2014-2015 рр. [7]

Рис. 2. Динаміка позитивних нарахувань з ПДВ у 2014-2015 роках

Джерело: Розраховано автором на основі даних Державної фіскальної служби України за період 2014-2015 рр. [7]

Відповідно до статті 2001 розділу V Податкового кодексу України у 2015 році поетапно запроваджено електронне адміністрування податку на додану вартість [3].

Порядок електронного адміністрування ПДВ затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 569 «Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість» [5] та постановою КМУ «Про внесення змін до Порядку електронного адміністрування ПДВ» від 30.12.2015 р. № 1177 [6].

Так, за період дії електронного адміністрування ПДВ (з березня по грудень 2015 року) позитивні нарахування податку на додану вартість збільшились на 19,1 млрд. грн., або на 25,8 відс, порівняно з аналогічним періодом минулого року і склали 93,1 млрд. гривень.

Збір ПДВ за березень – грудень 2015 року склав 91,9 млрд. грн., що на 36,6 відс, або на 24,6 млрд. грн., більше, ніж за аналогічний період минулого року.

Незважаючи на складну економічну ситуацію в країні, суб'єкти господарювання продовжували отримувати бюджетне відшкодування податку на додану вартість.

Так, в цілому по Україні протягом 2015 року (станом на 01.01.2016) відшкодовано коштами 68,4 млрд. грн., що на 57,9 відс, або на 25,1 млрд. грн., більше, ніж за 2014 рік, з них в автоматичному режимі – 38,1 млрд. грн., що на 14,1 млрд. грн. більше, ніж за 2014 рік (рис. 3). Бю-

джетне відшкодування ПДВ грошовими коштами виконано на 105,1 відс, або на 3,3 млрд. грн. більше запланованого.

Позитивною є тенденція перевищення відшкодованих сум ПДВ над задекларованими сумами. Так, у грудні 2015 року при задекларованих до відшкодування 6,5 млрд. грн. сума відшкодування коштами склала 9,5 млрд. грн. (з урахуванням сум ПДВ, заявлених до відшкодування у попередніх періодах).

На виконання положень підпункту 200.18.21 пункту 200.18 статті 200 Податкового кодексу України [1, 3] забезпечено прозорість процесу відшкодування ПДВ шляхом висвітлення переліку платників податку, які отримали бюджетне відшкодування податку, на сайті Державної казначейської служби. Також, починаючи з червня 2015 року на офіційному веб-порталі ДФС і щомісячно оприлюднюються агреговані показники щодо бюджетного відшкодування ПДВ.

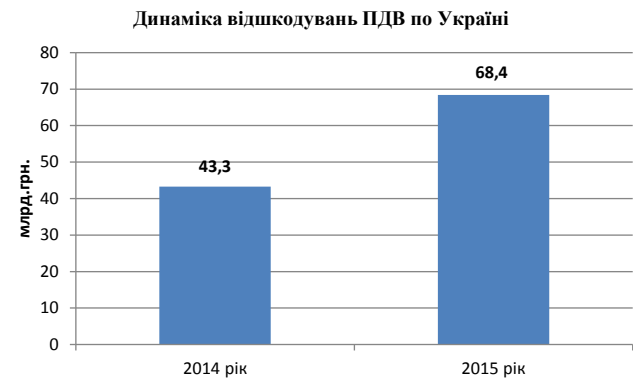

Рис. 3. Динаміка відшкодувань ПДВ по Україні у 2014-2015 роках

Джерело: Розраховано автором на основі даних Державної фіскальної служби України за період 2014-2015 рр. [7]

24 грудня 2015 року народні депутати прийняли проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» [4].

Отож, що прямо стосується питання статусу платників ПДВ, то внесені зміни до підстав анулювання реєстрації платником податку. Відтепер, контролюючі органи не зможуть анулювати реєстрацію платника ПДВ при наявності в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців:

- запису про відсутність юридичної особи або фізичної особи за її місцезнаходженням (місцем проживання) або;
- запису про відсутність підтвердження відомостей про юридичну особу.

Зміни торкнулися і питання коригування податкового зобов'язання та податкового кредиту. Так, скасовано норму, відповідно до якої початальник товарів/послуг може зменшити суму податкових зобов'язань у разі зменшення бази оподаткування, лише після реєстрації розрахунку коригування отримувачем послуг в Єдиному реєстрі податкових накладних.

Проте, ці зміни є суто технічними, оскільки залишаються в силі інші положення ПКУ України, за якими платник визначає податкове зобов'язання

лише по зареєстрованих накладних/розрахунках коригування до податкових накладних.

Додано норму, відповідно до якої, якщо на момент перевірки платника податку контролюючим органом в акті вибіркової (часткової) інвентаризації буде виявлено нестачу придбаних платником податків товарів (за винятком випадку, коли така нестача обумовлена знищенням внаслідок дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідно до законодавства), то такі товари вважатимуться такими, що використані в операціях, що не є господарською діяльністю платника податку.

Проте, на нашу думку, законодавець даремно не передбачив інші випадки втрати товару поза волею платника (наприклад, крадіжка) як підстави звільнення від застосування вищезазначеної норми.

Скасовано норму, відповідно до якої банківські установи за операціями із заставним майном могли віднести до податкового кредиту суми ПДВ по податкових накладних, зареєстрованих з порушенням терміну реєстрації, за звітний період, в якому зареєстровано таку накладну, але не пізніше, ніж при одержанні ними права власності на заставне майно.

Таким чином, буде діяти загальна норма ПК України, а саме суми податку можна буде включити до податкового кредиту протягом 365 календарних днів з дати складення податкових накладних/розрахунків коригування до таких податкових накладних.

Отже, незважаючи на задекларовані прагнення внести прозорість у механізм відшкодування ПДВ, на виході маємо ситуацію, коли бюджетне відшкодування здійснюватиметься у дві черги, що зробить можливим ситуацію у якій лише «правильним» платникам буде відшкодований податок.

Висновки і пропозиції. Зазначені зміни сприятимуть створенню умов для збільшення надходжень до бюджету, забезпеченню справедливості в оподаткуванні, а також фінансової стабільності.

Отже, сьогодні основними проблемами оподаткування підприємницької діяльності в Украї-

ні є проблеми функціонування непрямих податків, які найбільше впливають на підприємницьку діяльність. Найбільш проблемними податками є ПДВ. Необхідними заходами щодо підтримки підприємницької діяльності та протидії можливому ухиленню від оподаткування:

- є надання пільг новоствореним підприємствам та зниження розмірів податку, запровадження «податкових канікул», стимулювання вкладення вивільнених коштів у інвестиційні та інноваційні проекти для розвитку власного виробництва.

- удосконалення системи електронного адміністрування податку на додану вартість:

- повернення переоплат платника податку виключно на рахунок в СЕА, зарахованих до бюджету з такого рахунку;

- збільшення терміну реєстрації податкових накладних та розрахунку коригування до таких податкових накладних в ЄРПН (з 180 до 365 календарних днів) із одночасним встановленням штрафу щодо відсутності такої реєстрації у розмірі 50% від суми ПДВ, а також встановлення штрафу при порушенні термінів реєстрації всіх податкових накладних/розрахунків коригування до податкових накладних, в тому числі складених неплатникам податку (за виключенням певних операцій);

- збільшення терміну реєстрації податкових накладних / розрахунків коригування до таких податкових накладних, який дає право на віднесення сум ПДВ до податкового кредиту, з 60 до 365 календарних днів з дати списання коштів з банківського рахунку платника податку, що застосовує касовий метод;

- запровадження єдиного публічного Реєстру заяв на бюджетне відшкодування податку на додану вартість;

- уточнення терміну подання заяви щодо відмови від використання пільги з ПДВ по операціях з постачання на митній території України вугілля, яка подається до настання звітного періоду, в якому платник податку не передбачає використання зазначеної пільги (сьогодні протягом такого періоду);

Список літератури:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 № 79-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/79-19/paran2#n2>
3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів щодо податкової реформи» від 28.12.2014 № 71-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71-19>
4. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 № 909-19. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/909-19>
5. Постанова КМУ «Деякі питання електронного адміністрування ПДВ» від 16.10.2014 р. № 569. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/569-2014-%D0%BF>
6. Постанова КМУ «Про внесення змін до Порядку електронного адміністрування ПДВ» від 30.12.2015 р. № 1177. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ua/cardnpd?docid=248753575>
7. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/237691.html>

Петричко М.М., Басара И.М.

Мукачевский государственный университет

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ АДМИНИСТРИРОВАНИЯ НДС В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье обобщены существующие теоретические подходы к определению сущности администрирования НДС. Рассмотрен процесс электронного администрирования НДС на основе действующего законодательства. Исследованы практические аспекты начисления и возмещения НДС в Украине. Автором обозначены имеющиеся негативные факторы, влияющие на процесс администрирования НДС. Предложены меры по улучшению администрирования НДС в современных условиях развития.

Ключевые слова: налоги, косвенные налоги, администрирование, цена, налоговая система, налог на добавленную стоимость, налоговый кредит, налоговое обязательство.

Petrychko M.M., Basara I.M.

Mukachevo State University

CURRENT STATUS VAT ADMINISTRATION IN UKRAINE

Summary

The synthesis of existing theoretical approaches to defining the essence of VAT administration. The process of electronic VAT administration on the basis of current legislation. Practical Aspects investigated on charges and VAT refunds in Ukraine. The author outlines the current negative factors affecting the process of VAT administration. The measures to improve VAT administration in modern conditions of development.

Keywords: taxes, indirect taxes, administration cost, tax system, value added tax, tax credit, tax liabilities.